

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.76>

Білозьорова Л. В.

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

СУЧАСНИЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах розвитку публічного управління та цифровізації державних функцій питання ефективного інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури набуває особливої актуальності. Прокуратура, як один із ключових інститутів гарантування законності та захисту публічного інтересу, потребує чітко визначеного, структурованого та функціонально наповненого адміністративно-правового механізму, що забезпечує належне функціонування інформаційних процесів у її діяльності. Системна трансформація таких механізмів, зокрема в умовах воєнного стану та постійних викликів безпеці, вимагає доктринального переосмислення не лише правової природи інформаційно-правового забезпечення, а й особливостей його адміністративно-правового оформлення.

Першочергово варто відзначити, що дослідження адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України потрібно з формування чіткого, науково вивіреного категоріально-понятійного апарату, який є фундаментальним етапом будь-якого наукового дослідження, а особливо в умовах розробки міждисциплінарної проблематики. Це обумовлено не лише складністю самої правової матерії, а й відсутністю єдиного, системно усталеного трактування ключових понять у чинному законодавстві, практиці правозастосування та науковій доктрині. Особливого значення це питання набуває в умовах динамічного розвитку інформаційного суспіль-

ства, цифровізації публічної влади та трансформації функцій прокуратури як інституції публічної довіри.

У адміністративному праві поняття «механізм» традиційно використовується для означення сукупності елементів (суб'єктів, засобів, процедури, норм), які взаємодіють для реалізації конкретної функції державного управління.

Для цілей цього дослідження під адміністративно-правовим механізмом слід розуміти систему правових, організаційних та інформаційно-технологічних елементів, взаємопов'язаних між собою, які забезпечують реалізацію адміністративної функції органів прокуратури в інформаційній площині. Цей механізм включає: а) нормативно-правові акти (закони, підзаконні акти), що встановлюють процедури інформаційного обігу; б) суб'єкти (органи прокуратури, внутрішні підрозділи, інформаційні системи, міжвідомчі ланки); в) процедурні форми діяльності (збір, обробка, передача інформації); г) технологічний та інформаційний інструментарій (інформаційні системи, бази даних, мережеві сервіси); ґ) гарантії та відповідальність (правова, адміністративна, технічна).

Тому категорія «механізм» в межах цього дослідження – це не просто набір дій або процедур, а упорядкована система, здатна функціонально забезпечувати інформаційно-правове забезпечення діяльності органів прокуратури.

У свою чергу, категорія «інформаційно-правове забезпечення» у науковій та правозастосовчій практиці використовується

менш однозначно, ніж наприклад «інформаційне забезпечення» чи «інформатизація». У праці С. В. Мазурика поняття «інформаційне забезпечення органів прокуратури» подається як сукупність методів та засобів, що спрямовані на задоволення інформаційної потреби прокурорської діяльності та включають класифікацію інформації за режимом доступу, функціональним призначенням, формою [1, с. 31-32].

На нашу думку, інформаційно-правове забезпечення означає правове регламентування інформаційних процесів (збір, обробка, зберігання, передача, знищення інформації) в межах діяльності органів прокуратури, а також забезпечення відповідного правового режиму цих процесів, прав суб'єктів інформаційних відносин, гарантій захисту інформації, обміну та використання систем. Тобто, це поняття складається з двох компонентів: 1) інформаційного – це технологічно-організаційного забезпечення інформаційних потоків, і правового – нормативно-правового регулювання та гарантування.

До основних характеристик цього поняття можна віднести: а) нормативність – існує правова база, яка встановлює права, обов'язки, режими доступу до інформації, стандарти обробки; б) системність – охоплює весь життєвий цикл інформації (створення, обробку, зберігання, передавання, використання, архівування); в) функціональність – забезпечує реалізацію функцій прокуратури – (нагляд, підтримання обвинувачення, представництво); г) захисна спрямованість – враховує інформаційну безпеку, захист від витоку, маніпуляцій, несанкціонованого доступу. Таким чином, інформаційно-правове забезпечення у контексті прокуратури виступає як підсистема механізму, спрямована на правове забезпечення інформаційної діяльності.

Для точності дослідження слід ввести уточнення, а саме під органом прокуратури розуміється конкретна організаційна одиниця системи прокуратури України, відповідно до ст. 7 Закону України «Про прокуратуру» [2].

Під повноваженнями прокуратури – можна вважати сукупність компетенцій, наданих органам прокуратури законом, що передбачають право на збір, перевірку, передавання інформації, здійснення аналітичної роботи, участь у системі кримінального процесу та державному управлінні. У межах інформаційно-правового забезпечення важливим є розгляд тих повноважень, що прямо чи опосередковано пов'язані з інформаційними процесами: дозвіл на доступ до державних реєстрів, отримання службової інформації, здійснення внутрішньої документації, публічна звітність тощо.

Крім цього, у теорії права інформація розглядається як відображення певних фактів, подій або явищ у формі, придатній для сприйняття, зберігання та передавання суб'єктами інформаційних процесів. У прокурорській діяльності інформація – це, зокрема, відомості про стан правопорушень, результати перевірок, аналітичні дані, службова комунікація тощо [3, с. 92].

Тоді як інформаційні відносини – це суспільні відносини, пов'язані з виникненням, передачею, зберіганням, використанням інформації в межах органів прокуратури, які регулюються адміністративно-правовими, процесуальними та інформаційними нормами. У межах механізму говоримо про інформаційні відносини як компонент системи, що забезпечує функціонування інформаційно-правового забезпечення.

До основних складових зазначеного механізму слід віднести: 1) Нормативно-правову складову, що включає Конституцію України, Закон України, а також відомчі акти Генеральної прокуратури України; 2. Організаційно-структурну складову, яка передбачає розподіл інформаційних функцій між структурними підрозділами прокуратури; 3. Процедурно-регламентну складову, що охоплює порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, внутрішню регламентацію доступу до електронних баз даних, взаємодію з іншими державними реєстрами тощо; 4. Інформацій-

но-технологічну складову, що охоплює програмно-технічні засоби збору, обробки, захисту та зберігання інформації, електронні реєстри, відомчі інформаційні системи, сервіси захищеного електронного документообігу; 5. Контрольно-наглядову складову, яка забезпечує дотримання інформаційного законодавства всередині самої прокуратури, а також підконтрольними структурами (наприклад, щодо використання закритої або службової інформації, захисту персональних даних тощо).

Крім того, визначення механізму як наукової категорії в юридичному дискурсі потребує встановлення системи критеріїв, що дозволяють відмежувати його від суміжних понять, як-от інструмент, засіб, функція чи форма адміністративної діяльності. У цьому контексті доцільно виокремити такі критерії: 1) Системність – механізм є сукупністю взаємопов'язаних елементів (інституцій, процедур, норм, інструментів), які у взаємодії забезпечують досягнення правової мети (у даному випадку – ефективне функціонування органів прокуратури в умовах цифрової трансформації); 2) Нормативність – наявність закріплення в актах адміністративного законодавства, підзаконних нормативно-правових актах та внутрішніх регламентах органів прокуратури, що визначають межі, процедури та умови реалізації інформаційно-правових повноважень; 3) Функціональність – здатність механізму реалізовувати цілі правового регулювання, зокрема щодо забезпечення інформаційної відкритості, правомірності доступу до даних, захисту інформації, цифрової ідентифікації тощо; 4) Управлінська орієнтація – механізм функціонує в межах публічного управління та є інструментом реалізації виконавчо-розпорядчих повноважень у сфері інформаційної діяльності органів прокуратури; 5) Інструментальність – наявність у механізмі визначених засобів впливу (як правового, так і організаційного характеру) на об'єкти інформаційних правовідносин (інформаційні ресурси, працівників прокуратури, інші державні органи тощо); 6) Інтегративність – механізм поєднує

норми адміністративного, інформаційного, процесуального, цифрового права, що вказує на його міждисциплінарну природу.

Таким чином, адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України постає як складна системна категорія, що вимагає чіткого наукового осмислення та нормативного закріплення. Його вивчення дозволяє не лише сформувати ефективну модель правового адміністрування в органах прокуратури, а й забезпечити відповідність української правової системи європейським стандартам цифрового врядування.

Виходячи із цього можна цілком впевнено сказати, що адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України – це цілісна, функціонально орієнтована система нормативно-правових, організаційно-процедурних і технологічних елементів, яка на підставі норм адміністративного та інформаційного права регламентує порядок створення, обробки, передачі, зберігання, захисту й використання інформації в межах реалізації повноважень органів прокуратури з метою забезпечення їх публічно-владної, аналітичної, процесуальної та комунікаційної діяльності відповідно до принципів відкритості, ефективності, законності й захищеності інформаційного середовища.

У свою чергу варто відзначити, що формування ефективного адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України потребує спершу теоретико-методологічного осмислення. Саме методологічна перспектива дозволяє обґрунтувати, яким чином слід підходити до структуризації, систематизації, аналізу і конструювання механізму, що забезпечує інформаційну підтримку функцій прокурорських органів. Без належно вибраної методології та теоретичної рамки дослідження механізм ризикує лишитись формальною сукупністю норм і процедур без цілісної системної характеристики.

Методологія дослідження розглядає сукупність прийомів, методів, методик, за допомогою яких здійснюється науковий аналіз адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури. У цьому контексті доцільно виділити такі підходи:

1. Системно-структурний підхід – передбачає розгляд механізму не як множини розрізнених елементів (норм, процедур, суб'єктів), а як організованої системи, що складається з взаємопов'язаних компонентів: нормативної, організаційної, процедурно-технологічної, гарантійно-контрольної. Наприклад, у дослідженні методів адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки підкреслено, що методи «знаходяться у системних зв'язках один з одним, змінюються із плином часу і є чутливими до змін у сфері державного управління» [4, с. 68]. Цей висновок свідчить про необхідність врахування динаміки механізму та змін у середовищі інформаційної взаємодії.

2. Конструктивно-функціональний підхід – цей підхід орієнтує дослідника на функції, які має виконувати механізм, а також на конструкцію самого механізму: його елементи, їх взаємозв'язки, процеси функціонування. Наприклад, у статті про адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції зазначено, що механізм – це «впорядкована дворівнева цілісна система елементів, які врегульовуються нормами адміністративного законодавства і призначені для здійснення повноважних суб'єктів функцій...» [5, с. 44]. Застосовуючи цей підхід до прокуратури, ми розглядаємо, як саме структурні елементи (суб'єкти, процедури, інструменти, гарантії) забезпечують функції інформаційної підтримки прокурорської діяльності.

3. Порівняльно-правовий підхід – оскільки сучасна прокуратура України функціонує в контексті міжнародних стандартів, трансформації інформаційного суспільства та цифровізації, важливо врахувати закордон-

ний досвід. Порівняльно-правовий підхід дозволяє ідентифікувати кращі практики, адаптувати їх до національного середовища та вбудувати у механізм інформаційно-правового забезпечення. Такий підхід використовували, наприклад, у дослідженні адміністративно-правових засад взаємодії прокуратури з інститутами громадянського суспільства [6, с. 22].

4. Методологія взаємодії системного та процесуального підходів – механізм має розглядатися як система, але водночас як процес з послідовністю етапів: планування, реалізація, оцінка, корекція. У згаданому вище дослідженні Коваленка Ю. О. про механізм інформаційного забезпечення в правоохоронних органах виділено етапи: розроблення нормативів; формування цілей; збір та обробка інформації; використання інформації; архівування чи знищення [7, с. 108]. Відповідно, методологія має враховувати цей процесуальний аспект.

Крім того, у рамках теоретичного осмислення можна виокремити декілька підходів, які здатні скласти змістовну базу формування адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення, зокрема:

1. Інституційно-системний підхід – цей підхід акцентує увагу на організаційних, правових і інформаційних підструктурах, які утворюють основу механізму. Зокрема, слід визначити: які органи прокуратури мають інформаційні функції; які підрозділи відповідають за інформаційний обмін; які державні реєстри та інформаційні системи взаємодіють з прокуратурою. На підставі інституційно-системного підходу формується нормативно-правова карта, а саме які норми, акти, процедури регламентують процеси інформаційного забезпечення.

2. Процесуально-операційний підхід – механізм слід розглядати через послідовність дій (процесів) – від збору інформації до її аналітичного використання. У цьому аспекті важливо деталізувати: етапи інформаційного забезпечення; процедури взаємодії; інформа-

ційні потоки; технології; зворотний зв'язок; оцінка результативності. У випадку прокуратури ці процеси мають бути адаптовані до специфіки прокурорської функції.

3 Функціонально-цільовий підхід – орієнтує на досягнення конкретних цілей механізму, а саме, підвищення ефективності прокурорського нагляду, забезпечення відкритості та прозорості прокурорської діяльності, захист прав і свобод людини у частині інформаційних процесів, інформаційна безпека [8, с. 128]. Тобто, мета формування механізму виступає вихідною точкою, від неї випливають завдання, а від завдань, структура та методи. Наприклад, до мети цифрової трансформації прокуратури належать підвищення оперативності обміну інформацією, створення аналітичних систем, забезпечення правового режиму інформаційних потоків.

4. Компаративно-критичний підхід – оскільки інформаційно-правове забезпечення це динамічна сфера, актуальним є критичний аналіз пріоритетних моделей та стандартів (національних, міжнародних) та вибір моделі, адекватної українському контексту. Це означає, що підхід передбачає критичне співставлення існуючих моделей механізмів у інших країнах, аналіз сильних і слабких сторін та адаптацію до національної моделі прокурорської діяльності.

Більш того, формування досліджуваного механізму передбачає застосування сукупності методів, які можна поділити на дві групи: методи дослідження (аналітичні) та методи проєктування (конструктивні).

До аналітичних методів належать: аналіз нормативно-правових актів, системний аналіз, структурно-функціональний аналіз, порівняльно-правовий аналіз, історико-правовий метод. В контексті прокуратури аналітичні методи дозволяють висвітлити: наявний стан інформаційно-правового забезпечення, виявити прогалини, сформулювати цілі вдосконалення.

Тоді, як конструктивні методи – це методи моделювання, проєктування, системати-

зації й методи прогнозування. Наприклад, створення концептуальної моделі механізму інформаційно-правового забезпечення прокуратури, розроблення блок-схем інформаційних потоків, нормативно-правових карт, проєктування інформаційних систем. Використання прогнозних методів дозволяє врахувати майбутні виклики, наприклад: цифровізація прокуратури, кіберзагрози, міжнародна інтеграція.

Важливо зауважити, що ефективна методика формування механізму полягає у поєднанні аналітичних і конструктивних методів: спершу аналітичне осмислення системи та середовища, потім – проєктування нових/удосконалених елементів механізму. Такий методологічний ланцюг гарантує, що механізм не буде побудований «з нуля» без урахування реальних обставин, і водночас не залишиться лише аналізом.

При застосуванні теоретико-методологічних підходів слід керуватись певними принципами формування. Серед них: а) принцип законності – механізм має бути побудований на правовій основі, в межах повноважень прокуратурою; б) принцип ефективності – механізм має враховувати вимоги до результативності інформаційної підтримки прокуратури; в) принцип відкритості і публічності – хоча прокуратура виконує функції нагляду і має справу з конфіденційною інформацією, проте відкриті інформаційні процеси та звітність також є частиною механізму; г) принцип захисту прав і свобод людини – інформаційно-правове забезпечення не може порушувати права осіб (зокрема - права на приватність, захист персональних даних); ґ) принцип адаптивності – оскільки інформаційне середовище динамічне, механізм має бути здатним до корекції; д) принцип інтеграції – механізм має бути вбудований у загальну систему публічного управління та взаємодіяти з іншими інформаційними системами держави.

На основі вищевикладених підходів доцільно запропонувати концептуальну модель формування адміністративно-пра-

вового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури. На нашу думку, модель має складатися з таких етапів: 1) Етап діагностики – це аналіз поточного стану інформаційно-правового забезпечення (нормативна база, організаційна структура, інформаційні системи, процедурні потоки); 2) Етап концептуалізації – це визначення цілей, завдань механізму, формування принципів, обґрунтування структури та методології; 3) Етап проєктування – це розроблення інструментів, інформаційних систем, процедур, регламентів, технологій та встановлення правил взаємодії між підрозділами прокуратури і іншими суб'єктами; 4) Етап впровадження – це практична реалізація механізму, що включає нормативно-правове затвердження, організаційні зміни, навчання персоналу, запуск інформаційних систем; 5) Етап оцінки і корекції – це моніторинг, оцінка результативності, аналіз функціонування механізму, внесення змін на підставі отриманих даних; 6) Етап інтеграції та розвитку – це забезпечення зв'язку з державними інформаційними платформами, міжнародними стандартами, врахування нового технологічного та інформаційного середовища.

Таким чином, теоретико-методологічні підходи до формування адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України виступають фундаментом не лише наукового дослідження, але й практичного реформування прокуратури. Наведені підходи, поєднані з відповідними методами дослідження й проєктування, дають змогу побудувати механізм, що відповідає сучасним викликам інформаційного суспільства, цифровізації публічного управління і змінам у правовій системі. А запропонована концептуальна модель дає структуру дій від діагностики до інтеграції, що підсилює прогнозованість, системність та адаптивність механізму.

У системі публічної адміністрації та правоохоронної діяльності органи прокуратури України стоять на перетині управлінських,

наглядових, представницьких, аналітичних і комунікаційних функцій. Саме через них такі органи, забезпечують захист прав і свобод людини, засад демократичного устрою, законності й правопорядку. У цих умовах адміністративно-правовий механізм виступає не формальним поняттям, а дієвим інструментом реалізації функцій органами прокуратури. Це означає, що він не лише регламентує діяльність, але й створює умови для її ефективного виконання. Якщо розглядати механізм як сукупність норм, процедур, інститутів, технологій і гарантій, то саме в контексті роботи органів прокуратури він набуває специфічного значення, він трансформує абстрактні правомочності в реальні управлінські й інформаційно-процесуальні дії [9, с. 64].

Органи прокуратури України наділені низкою функцій, зокрема згідно з ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» до них відносяться: а) підтримання державного обвинувачення в суді; б) представництво інтересів громадянина або держави в суді; в) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; г) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [2].

Адміністративно-правовий механізм стає інструментом реалізації цих функцій через такі аспекти: 1) Формалізація повноважень – законодавчо визначено перелік функцій прокуратури, організаційно оформлено структуру, підзвітність, відповідальність; 2) Процедурне забезпечення – механізм встановлює процедури виконання функцій (акти призначення, звітності, внутрішнього контролю, інформаційного обміну); 3) Організаційна взаємодія – через механізм прокуратура взаємодіє з іншими державними органами, інститутами громадянського суспільства, міжнародними партнерами; 4) Інформаційна

підтримка – механізм передбачає інформаційно-технологічні засоби, реєстри, обмін даними, аналітичні платформи, все для забезпечення оперативної реалізації функцій; 5) Контроль та гарантії – через механізм реалізовані заходи адміністративного й правового контролю, відповідальність за неналежне виконання функцій, гарантії прав громадян. Таким чином, адміністративно-правовий механізм не просто допоміжний, а основний інструментарій, через який функції прокуратури отримують зміст і дію [10, с. 64].

Для практичного розуміння, як саме механізм працює як інструмент реалізації функцій, доцільно виділити його структурно-функціональні елементи, які виявляються в діяльності прокуратури: 1) Нормативно-правова база – це закони (наприклад, Закон «Про прокуратуру»), підзаконні акти, внутрішні положення, регламенти. Без цього базового шару механізм не може функціонувати; 2) Організаційно-структурна складова – це органи прокуратури, їх підрозділи, службові одиниці, внутрішні служби – всі вони є елементами механізму, що реалізують функції; 3) Процедурно-інформаційна складова – включає процедури здійснення нагляду, підтримання державного обвинувачення, збору інформації, її обробки й взаємообміну. Наприклад, ст. 6 Закону № 1697-VII передбачає обов'язок інформування про діяльність прокуратури; 4) Інструментально-технологічна складова – це автоматизовані системи, єдиний реєстр, документообіг, аналітичні платформи, що становлять технологічне підґрунтя механізму; 5) Гарантійно-контрольна складова – реалізація функцій повинна супроводжуватися контролем та відповідальністю (наприклад, ст. 5 Закону № 1697-VII: здійснення функцій прокуратури виключно прокурорами).

Виходячи із цього, для більш точного розуміння, розглянемо, як адміністративно-правовий механізм стає інструментом для конкретної функції – нагляд за додержанням законів (п. 3,4, ч. 1, ст. 2); 1) нормативний етап – закон визначає право прокуратури здійснювати

нагляд за додержанням законів «органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство» оскільки у прокуратури вузький нагляд, не в широкому розумінні як до 2014 року; б) організаційний етап – через систему прокуратури (ст. 7) забезпечується суб'єкт нагляду; в) процедурний етап – механізм встановлює процедури отримання, обробки, перевірки інформації про дотримання законів; г) інформаційно-технологічний етап – інформаційні системи дозволяють обмінюватися даними з іншими органами, аналізувати ризики, моніторити ситуацію в режимі онлайн; ґ) контрольний етап – діяльність підлягає звітності й контролю (ст. 6 Закону № 1697-VII) – механізм включає цей зворотній зв'язок. Подібно можна проаналізувати й інші функції, адже архітектура механізму дає змогу перейти від абстрактної функції до налаштованого процесу з відповідними врегулюваннями, інформаційними потоками, технологічними засобами.

Загалом ми вважаємо, що сьогодні, в умовах сучасних викликів (цифровізації, інформаційної безпеки, громадського контролю, міжнародної інтеграції), механізм в контексті досліджуваної проблематики набуває ще більшого значення як інструмент реалізації функцій прокуратури. На нашу думку, основними імплікаціями є: 1) підвищення ефективності – механізм дозволяє стандартизувати процеси, скоротити надлишкові витрати, прискорити інформаційні потоки, що прямо впливає на здатність виконувати функції; 2) забезпечення прозорості й підзвітності – коли механізм чітко визначено, процедури документовані, доступ до верифікації відкритий, зростає довіра громадськості та підзвітність прокурорських органів; 3) захист прав людини – механізм, як інструмент реалізації, має гарантувати, що функції прокуратури виконуються із дотриманням процедур, що виключають свавілля, забезпечують законність і справедливість; 4) адаптивність до інформаційного середовища – через механізм органи прокура-

тури мають змогу інтегрувати інформаційні системи, забезпечити обмін даними, захист інформації, реагування на кіберзагрози; 5) міжнародна відповідність – механізм дозволяє враховувати міжнародні стандарти публічної адміністрації, взаємодії правоохоронних органів і забезпечення доступу до інформації, що підсилює зовнішню інтеграцію й співпрацю.

Для того, щоб адміністративно-правовий механізм справді діяв як ефективний інструмент реалізації функцій органів прокуратури, доцільно розглянути такі напрями вдосконалення: 1) Поглибити інтеграцію інформаційних систем прокуратури з державними та міжнародними платформами, що дозволить ефективніше здійснювати інформаційну підтримку функцій; 2) Удосконалити регламентацію процедур обміну інформацією, інформування громадськості та звітності, виходячи з принципів відкритості; 3) Розвивати систему оцінки результативності функцій прокуратури через механізм, що зробити інструмент дієвим, а не декларативним; 4) Завершити інтеграцію заходів інформаційної безпеки, захисту персональних даних, кібербезпеки у механізм, щоб функції прокуратури в інформаційному середовищі були реалізовані без порушення прав і свобод.

У свою чергу варто відзначити, що для органів прокуратури України, які виконують різноманітні функції, важливо не лише наявність правової бази, але й чітке визначення процедурних форм, через які реалізується механізм інформаційно-правового забезпечення. У цьому сенсі адміністративно-процедурні форми виступають конкретними шляхами, за допомогою яких адміністративно-правовий механізм функціонує як ефективний інструмент.

З огляду на функціональне призначення, можна класифікувати процедури за такими групами: а) інформаційно-підготовчі процедури – це реєстрація, формування інформаційних масивів, підготовка аналітики; б) обмінно-виконавчі процедури – це пере-

дача інформації, інтеграція з реєстрами й системами, взаємодія між підрозділами; в) звітно-відкриті процедури – це оприлюднення звітів прокуратури, доступ громадськості до інформації (ст. 6 Закону № 1697-VII); г) процедури контролю й безпеки – це перевірка дотримання режимів інформації, забезпечення кібербезпеки, аудит внутрішніх інформаційних систем [11, с. 99].

У діяльності органів прокуратури можна виокремити низку найбільш значущих процедурних форм, через які реалізується інформаційно-правове забезпечення:

1. Реєстрація та облік інформації – це одна з базових процедур, що включає порядок отримання, реєстрації та обліку інформації, яка надходить до прокуратури або створюється нею. Це може бути звернення громадянина, акт перевірки, інформація від правоохоронного органу. Реєстрація гарантує облік, присвоєння ідентифікаційного номера, доручення відповідальній особі. Вона забезпечує прозорість та підзвітність інформаційних потоків.

2. Взаємодія та обмін інформацією – це процедура обміну інформацією між підрозділами прокуратури або між прокуратурою й іншими державними органами. Виконується за регламентом, де встановлені канали, строки, форми, відповідальні. Наприклад, для здійснення нагляду за додержанням законів (ст. 2 ч. 1 п. 3 Закону № 1697-VII) прокуратура може отримувати інформацію з реєстрів, правоохоронних органів, яка передається за процедурою.

3. Аналітична обробка інформації – це процедура, яка передбачає перетворення зібраної інформації в аналітичні продукти, висновки, доповіді та прогнози. Орган прокуратури використовує такі продукти для планування наглядових заходів, вирішення представницьких завдань, підготовки звітності, запобігання порушень.

4. Звітно-публічна процедура – відповідно ст. 6 Закону № 1697-VII передбачає інформування про діяльність прокуратури – це форма відкритості. Через цю процедуру прокуратура

готує та оприлюднює звіти, надає доступ до публічної інформації, забезпечує право громадян на інформацію. Ця процедура складає канал комунікації з суспільством і виступає важливим елементом інформаційно-правового забезпечення.

5. Процедури інформаційної безпеки та захисту даних – це забезпечення конфіденційності, цілісності, доступності інформації, що є частиною механізму. Такі процедури визначають режими доступу до службової інформації, налаштування автоматизованих систем, моніторинг витоку інформації, реагування на кіберінциденти. Ці процедури створюють правову та технологічну основу захисту інформаційних ресурсів прокуратури.

6. Контролюючі процедури та оцінювання ефективності – це процедури аудиту, моніторингу інформаційно-правового забезпечення, оцінювання ефективності реалізації функцій органів прокуратури через інформаційні процеси. Наприклад, встановлення ключових показників, звітування перед вищим керівництвом, коригування процедур на підставі аналізу результатів.

7. Процедури забезпечення кібербезпеки – це відносно нова, але вкрай актуальна процедура, яка охоплює впровадження заходів кіберзахисту в інформаційну інфраструктуру органів прокуратури. Сюди включено: шифрування службової переписки, захист електронних реєстрів, використання міжвідомчих захищених каналів комунікації, реагування на кіберінциденти. Регламентується національними документами з кібербезпеки (зокрема, Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»), а також актами секторального призначення (накази Генерального прокурора, протоколи реагування CERT-UA, тощо). Така процедура забезпечує надійність функціонування цифрової інфраструктури прокуратури та захист від кібератак, які можуть вплинути на стабільність виконання функцій державного обвинувачення.

Виходячи з викладеного, слід констатувати, що адміністративно-процедурні форми реалі-

зації адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України становлять його прикладну основу. Саме через процедурні елементи – такі як реєстрація, обмін інформацією, аналітична обробка даних, звітність, забезпечення інформаційної безпеки та контроль, зазначений механізм набуває прикладного змісту та перетворюється з нормативно-концептуальної конструкції на дієвий інструмент функціонування прокуратури в системі публічного управління. Удосконалення відповідних процедур, а також їх нормативне, організаційне та техніко-технологічне забезпечення є необхідною передумовою підвищення ефективності прокурорської діяльності в умовах цифровізації та зростання ролі інформаційного ресурсу в управлінських процесах.

У свою чергу, важливим є визначення, як сучасний адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури набуває реальної дії через поєднання нормативної визначеності, процедурної формалізації та технологічної підтримки. У межах компетенції публічної адміністрації саме ця тріада забезпечує належний баланс між потребами кримінальної юстиції та вимогами прав людини де кожна операція з даними має чітку правову підставу, кожен процес має формалізований алгоритм, кожне технічне рішення має перевірювані атрибути довіри і належні гарантії безпеки. Нормативне ядро (зокрема Закон України «Про прокуратуру», Кримінальний процесуальний кодекс України, закони «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», а також Закон «Про адміністративну процедуру») визначає межі повноважень і встановлює процесуальні гарантії відкритості, приватності та пропорційності обробки. На цій основі вибудовується дисципліна взаємодії з даними, від

належного витребування відомостей і обліку носіїв до застосування кваліфікованого електронного підпису/печатки, позначки часу та ведення незмінних журналів подій [12, с. 149].

Належна реалізація приписів права стає можливою завдяки уніфікованим адміністративним процедурам, які стандартизують «ритм» інформаційних процесів прокуратури. Ідеться про офіційні запити до державних реєстрів та інформаційних систем, внутрішнє маркування й класифікацію інформації з розмежуванням доступу, регламентацію електронного документообігу на всіх стадіях його життєвого циклу, а також про встановлені сценарії реагування на інциденти інформаційної безпеки, від виявлення до постінцидентного аналізу. Координація з іншими суб'єктами публічної влади забезпечується через «м'які» правові інструменти – це меморандуми, протоколи обміну, угоди про рівень сервісу, регламенти міжвідомчих платформ. Показовим прикладом є Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, яке детально визначає порядок формування, ведення та надання відомостей з ЄРДР і тим самим гарантує відтворюваність та доказову силу реєстрових транзакцій [13].

Інформаційно-технічний контур в контексті запровадження адміністративних процедур механізму інформаційно-правового забезпечення розгортається в реєстрово-аналітичній інфраструктурі держави. Центральне місце тут займають відомчі системи прокуратури та ЄРДР як процесуальний «якір», що спирається на приписи Кримінального процесуального кодексу та відомчі положення. Паралельно функціонують системи електронного документообігу, які забезпечують повний життєвий цикл документа (створення, реєстрацію, погодження, підписання кваліфікованим електронним підписом/печаткою, архівування, пошук і контроль виконання). Аналітичні сховища та індикаторні панелі дають змогу відстежувати строки, навантаження та якість даних, а незмінні журнали подій і перевірювані атрибути довіри (підпис, печатка, позначка часу) підсилюють доказовість

електронних процесів. Міжвідомчий обмін здійснюється через інтеграційні «шини даних» із використанням стандартизованих форматів, криптографічного захисту каналів і централізованого логування з унікальними ідентифікаторами та часовими мітками, що відповідає національним вимогам кіберстійкості (Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [14]. і європейським підходам, закріпленим у Директиві (ЄС) 2022/2555 (NIS2) щодо управління ризиками та інцидент-репорту [15].

Таким чином, сучасний адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України постає як цілісна операційна система публічної влади, де норми права трансформуються у процедури, процедури підтримуються технологіями, а їх дотримання гарантується організаційними інструментами контролю та відповідальності. Ефективність цієї системи визначається спроможністю забезпечити законний, пропорційний і безпечний обіг інформації, сумісну взаємодію державних реєстрів, прозорість комунікації з суспільством і стабільну відповідність національному законодавству та європейським стандартам.

У контексті окресленої нормативно-процедурної архітектури інформаційно-правового забезпечення дедалі більшої значущості набуває не лише його формальна усталеність, а й динамічна здатність до адаптації в умовах цифрової трансформації. Еволюція цифрового середовища, підвищення ризиків кіберзагроз, впровадження штучного інтелекту та зростаючі суспільні очікування щодо відкритості публічної влади зумовлюють потребу в оновленні адміністративно-правового механізму, орієнтованому на гнучкість, інтероперабельність і проактивне управління даними. У цьому зв'язку важливо дослідити сучасні виклики, що постають перед органами прокуратури в умовах цифрової епохи, а також окреслити перспективні вектори модернізації, які забезпечать стійкість, ефективність та

довіру до інформаційних процесів у системі прокуратури.

На нашу думку, питання цифрової трансформації адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України, що не є виключно технологічним процесом, а виступає багатовимірним явищем, що потребує системної адаптації на всіх рівнях функціонування прокуратури як інституції публічної влади. Наукове осмислення цієї трансформації засвідчує її значення як ключового чинника підвищення ефективності адміністративно-правових інструментів, спрямованих на реалізацію інформаційної функції органів прокуратури в умовах цифрової держави та загроз інформаційної безпеки.

З позицій адміністративного права, цифрова трансформація означає не лише модернізацію інструментарію та оптимізацію адміністративно-процедурної діяльності органів прокуратури, але й докорінну зміну архітектури самого механізму інформаційно-правового забезпечення. Це стосується насамперед уніфікації регламентів, інтеграції прокуратури до єдиної цифрової інфраструктури державного управління, автоматизації документообігу, впровадження інтелектуальних систем обробки даних, забезпечення інформаційної безпеки та дотримання прав людини в умовах обробки чутливої інформації.

З огляду на це, сучасний адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України передбачає розвиток за такими напрямками: 1) Нормативне оновлення – гармонізація національного законодавства з міжнародними цифровими стандартами, зокрема у сфері обробки персональних даних, електронного документообігу, кібербезпеки; 2) Інституційна модернізація – створення в межах органів прокуратури окремих функціональних одиниць, відповідальних за впровадження цифрових рішень, кіберзахист і аналітику; 3) Процесуальна адаптація – оновлення адміністративних процедур, орієнтованих на цифрову

взаємодію, автоматизоване прийняття процесуальних рішень та електронну доказову базу; 4) Технологічна інтеграція – впровадження єдиних цифрових платформ і реєстрів, інтегрованих з системами інших органів публічної влади; 5) Кадрове забезпечення – посилення цифрової компетентності працівників органів прокуратури, включення цифрових навичок до професійних стандартів.

Таким чином, цифрова трансформація виступає не лише як реакція на виклики часу, але й як основа для формування сучасного інформаційного середовища діяльності органів прокуратури, де домінують принципи відкритості, прозорості, оперативності, безпеки та правової визначеності. На цьому тлі адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури постає як ключова складова стратегії розвитку публічної правової інфраструктури України. Урахування зазначених положень має важливе практичне значення не лише для вдосконалення правового регулювання інформаційної діяльності органів прокуратури, а й для забезпечення її стійкості, ефективності та відповідності європейським стандартам у сфері прав людини, цифрових технологій та верховенства права.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, доведено, що адміністративно-правовий механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України є цілісною, нормативно й організаційно впорядкованою системою, у межах якої категоріально-понятійний апарат і авторське визначення механізму безпосередньо кореспондують із його практичною спроможністю трансформувати повноваження у відтворювані процедури, управлінські рішення та цифрові процеси. Обґрунтована методологічна рамка (системно-структурний, функціонально-цільовий, інституційно-процесуальний, компаративно-критичний підходи) та визначені принципи (законності, ефективності, публічності, захисту прав людини, адаптивності та інтеграції) забезпечують внутрішню узгодже-

ність елементів механізму – від нормативної й організаційної складових до процедурно-технологічної та гарантійно-контрольної. Запропонована концептуальна модель із послідовними етапами діагностики, концептуалізації, проєктування, впровадження, оцінювання та інтеграції фіксує логіку руху від аналітичного опису до інженерії адміністративних процедур, а виділені структурно-функціональні елементи (правова база, організаційна архітектура, процедурно-інформаційні та інструментально-технологічні блоки, механізми контролю й відповідальності) демонструють придатність механізму до реалізації базових функцій органів прокуратури у правовий, прозорий і пропорційний спосіб.

Концепт «реалізації через процедуру» розкрито у трьох взаємопов'язаних вимірах – нормативному, процедурному та технологічному, що у сукупності формують операційну дисципліну обігу даних, міжвідомчої взаємодії та публічної звітності. Водночас адміністра-

тивно-процедурні форми (реєстрація та облік, регламентований обмін, аналітична обробка, звітність, інформаційна безпека, аудит і оцінювання ефективності) є «точками прикладання сили» механізму, де перевіряється його результативність і дотримання правових гарантій. Цифрова трансформація показана не як технічне оновлення, а як зміна архітекτονіки механізму, а саме гармонізація правового середовища, процесуальна адаптація під електронні життєві цикли документів і доказів, технологічна інтеграція реєстрів та аналітики, підсилена кіберстійкістю і кадровою спроможністю. У підсумку механізм постає не декларативною конструкцією, а практичною інфраструктурою адміністративного права, здатною забезпечити легітимний, ефективний і захищений обіг інформації в діяльності органів прокуратури, з орієнтацією на стабільну відповідність національним вимогам, належне врядування даними та високі стандарти прав людини.

Агортація

У статті запропоновано цілісне бачення сучасного адміністративно-правового механізму інформаційно-правового забезпечення діяльності органів прокуратури України. Уточнено зміст базових категорій («механізм», «інформаційно-правове забезпечення», «інформаційні відносини») вихідні дефініції для потреб дослідження прокуратури як інституції публічної влади а також основні складові та критерії визначення такого механізму. Обґрунтовано авторське визначення механізму як цілісної, функціонально орієнтованої системи нормативно-правових, організаційно-процедурних і технологічних елементів, покликаної регламентувати увесь життєвий цикл інформації в межах реалізації повноважень органів прокуратури з урахуванням принципів законності, відкритості, ефективності й захищеності інформаційного середовища. Методологічну основу сформовано через поєднання системно-структурного, конструктивно-функціонального, порівняльно-правового та процесуально орієнтованого підходів. На цій основі запропоновано концептуальну модель із послідовними етапами та доведено, що така модель підсилює прогнозованість і адаптивність механізму в умовах цифровізації публічного управління. Визначено принципи формування, які забезпечують внутрішню узгодженість нормативної, організаційної, процедурно-технологічної та гарантійно-контрольної складових. Показано механізм як інструмент реалізації визначених законом функцій прокуратури через формалізацію повноважень, процедурне забезпечення, організаційну взаємодію, інформаційну підтримку та систему контролю й відповідальності. Для практичного розуміння виокремлено структурно-функціональні елементи та класифіковано адміністративно-процедурні форми реалізації, що перетворюють концепцію на відтворювані управлінські процеси. Реалізаційний блок подано у трьох взаємопов'язаних вимірах – нормативному, процедурному та технологічному. Окремо обґрунтовано цифрову трансформацію механізму не як суто технічне оновлення,

а як зміну його архітекτονіки з акцентом на гармонізацію нормативного середовища, інституційну модернізацію, процесуальну адаптацію до електронних життєвих циклів документів та доказів, технологічну інтеграцію платформ і реєстрів та розвиток цифрових компетентностей персоналу.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, інформаційно-правове забезпечення, органи прокуратури України, цифрова трансформація, захист інформації, правовий режим інформації, цифрові платформи, електронний документообіг, електронний документообіг, цифровізація.

Bilozorova L. V. Modern administrative and legal mechanism of informational and legal support of the activities of the prosecutor's office of Ukraine

Summary

The article proposes a holistic vision of the modern administrative and legal mechanism of information and legal support of the activities of the prosecutor's office of Ukraine. The content of the basic categories («mechanism», «information and legal support», «information relations»), the initial definitions for the needs of studying the prosecutor's office as an institution of public power, as well as the main components and criteria for determining such a mechanism are specified. The author's definition of the mechanism as a holistic, functionally oriented system of regulatory, organizational, procedural and technological elements, designed to regulate the entire life cycle of information within the framework of the implementation of the powers of the prosecutor's office, taking into account the principles of legality, openness, efficiency and security of the information environment, is substantiated. The methodological basis is formed through a combination of system-structural, constructive-functional, comparative-legal and procedurally oriented approaches. On this basis, a conceptual model with sequential stages is proposed and it is proven that such a model enhances the predictability and adaptability of the mechanism in the conditions of digitalization of public administration. The principles of formation are determined, which ensure the internal consistency of the regulatory, organizational, procedural-technological and guarantee-control components. The mechanism is shown as a tool for implementing the functions of the prosecutor's office defined by law through the formalization of powers, procedural support, organizational interaction, information support and a system of control and responsibility. For practical understanding, structural and functional elements are distinguished and administrative and procedural forms of implementation are classified, which transform the concept into reproducible management processes. The implementation block is presented in three interrelated dimensions – regulatory, procedural and technological. The digital transformation of the mechanism is separately substantiated not as a purely technical update, but as a change in its architectonics with an emphasis on harmonization of the regulatory environment, institutional modernization, procedural adaptation to electronic life cycles of documents and evidence, technological integration of platforms and registers and development of digital competencies of personnel.

Key words: administrative and legal mechanism, information and legal support, prosecutor's offices of Ukraine, digital transformation, information protection, legal regime of information, digital platforms, electronic document flow, electronic document flow, digitalization.

Список використаних джерел

1. Мазурик С. Поняття інформаційного забезпечення та класифікація інформації в прокурорській діяльності. Актуальні проблеми правознавства. 2016. № 3 (7). С. 30–34. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/74/74>.

2. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII : станом на 7 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
3. Гайдай С. Г. Інформація прокуратури: питання правової природи, класифікації та реалізації повноважень по роботі з інформацією. Наукові праці МАУП. Серія Юридичні науки. 2018. № 2 (56). С. 86–94. URL: https://www.researchgate.net/publication/365802246_Hatnuk_NS_Sub'ektnij_sklad_ucasnikiv_podatkovich_pravovidnosin_pravovij_status_ta_klasifikacia_Naukovi_praci_MAUP_redkol_MN_Kurko_golov_red_ta_in_Kiiv_DP_Vidavnicijdim_Personal_2018_Vip2_56_S_62-71.
4. Яковлев П. О. Методи адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2020. Вип. 61(2). С. 66-69. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/02/17-1.pdf>
5. Коваленок Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. м. Київ, 2018. 249 с. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/a4a2cc50-63d7-4e08-a700-b59f8ca77114/content>
6. Пилип В. Адміністративно-правові засади взаємодії прокуратури України з інститутами громадянського суспільства. *Адміністративне право і процес*. 2023. № 3 (42). С. 16–27. URL: <https://applaw.net/index.php/journal/article/download/789/691/>
7. Коваленко Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2018. № 2 (36). С. 104–111. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/download/356/337>
8. Мазурик С. В. Інформаційна безпека органів прокуратури. *Право і суспільство*. 2016. № 6. С. 125–130. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f1de5ab4-9a35-4110-8a58-7eeae245b8ea/content>.
9. Севрук Ю. Г. Історія виникнення та розвитку адміністративно-правового забезпечення реалізації функцій прокуратури України. *Право і суспільство*. 2019. № 6-2. Ч. 2. С. 61-68.
10. Севрук Ю. Г. Правові основи адміністративно-правового забезпечення реалізації функцій прокуратури України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 3. Т. 2. С. 111-116.
11. Подкопаєв С. В. Організація та діяльність прокуратури в Україні : монографія / С. В. Подкопаєв. – Харків : Право, 2020. 364 с.
12. Подоляка С. А. Адміністративно-правові засоби забезпечення обігу інформації в органах прокуратури. *Наукові праці МАУП*. 2014. № 42(3). С. 146-151.
13. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : Наказ Офісу Ген. прокурора від 30.06.2020 № 298 : станом на 16 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>
14. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII : станом на 19 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
15. Directive 2022/2555 EN EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj/eng>